

Warszawa, dnia 19 marca 2010 r.

RPO-639168-VII-7020/7016/09/JJ

Informacja
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Izbie Wytrzeźwień w Bielsku – Białej
(wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 19 lutego 2010 r. o godzinie 6.30 do Izby Wytrzeźwień w Bielsku - Białej, przy ul. Karola Miarki 11 (zwanej dalej Izbą), udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób doprowadzonych do wytrzeźwienia, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem.

W ramach wizytacji:

- przeprowadzono rozmowy z Dyrektorem Izby Wytrzeźwień w Bielsku – Białej, Zastępcą Dyrektora oraz innymi pracownikami pełniącymi dyżur w Izbie;
- dokonano oglądu Izby, w tym: sal dla osób zatrzymanych, wyodrębnionego pomieszczenia dla osób, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia albo zdrowia lub życia innych osób przebywających w Izbie, ambulatorium, sanitariatów, magazynu do przechowywania bielizny pościelowej brudnej i czystej oraz magazynu depozytów, gabinetu psychologów, szatni dla kobiet, pomieszczenia służącego do przyjmowania i zwalniania osób, a także pomieszczenia socjalnego dla pracowników Izby;

- w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowy z 2 osobami, które przebywały w Izbie w czasie wizytacji;
- zapoznano się z następującą dokumentacją Izby: teczką skarg i zażaleń, księgą dyżurów, księgą zastawów rzeczowych, księgą ewidencji osób doprowadzonych do wytrzeźwienia w 2010 r., rejestrem osób doprowadzonych, a nie przyjętych do Izby Wytrzeźwień, losowo wybranymi kartami pobytu w Izbie Wytrzeźwień, świadectwem wzorcowania alkometru, księgą ewidencji badań na alkometrze dla potrzeb MOPS, Policji i Straży Miejskiej.

Dokonane w oparciu o powyższe czynności ustalenia, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali Dyrektorowi oraz Zastępcy Dyrektora Izby Wytrzeźwień w Bielsku – Białej oraz wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Regulamin oraz Statut Izby Wytrzeźwień w Bielsku - Białej, Regulamin pobytu w pomieszczeniach Izby Wytrzeźwień w Bielsku – Białej, Sprawozdanie z realizacji zadań Zespołu ds. Profilaktyki Uzależnień od Alkoholu w Izbie Wytrzeźwień w Bielsku – Białej w 2009 r., Ofertę programową z zakresu profilaktyki alkoholowej prowadzonej w odniesieniu do osób doprowadzonych i umieszczonych w Izbie Wytrzeźwień w Bielsku – Białej, Sprawozdanie za 2009 r., które Izba składa corocznie Ministrowi Zdrowia, Zarządzenie Nr 8/2007 w sprawie działań Izby w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także dane statystyczne w zakresie: przyjęć do Izby w 2008 r. i 2009 r., liczby nieletnich z terenu miasta Bielska – Białej umieszczonych w Izbie w latach 2000 – 2009 r., stosowania pasów bezpieczeństwa w stosunku do pacjentów Izby w 2009 r.

2. Charakterystyka Izby.

Izba Wytrzeźwień w Bielsku – Białej funkcjonuje od 1957 r. Od 1998 r. swoją siedzibę ma w budynku mieszczącym się przy ul. Karola Miarki 11. Nadzór na działalnością Izby sprawuje Prezydent Miasta Bielska – Białej. Ze Statutu i Regulaminu Izby wynika, że jej nadrzędnym celem jest zapewnienie opieki osobom w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub zakładzie pracy, znajdując się w okolicznościach zagrażających ich

życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób. Ponadto, Izba dysponuje bogatą ofertą działań w zakresie profilaktyki przeciwalkoholowej.

Do zadań Izby należy przede wszystkim: udzielanie osobom w stanie nietrzeźwości pierwszej pomocy w nagłych wypadkach oraz świadczeń higieniczno-sanitarnych, stosowanie testów wykrywających uzależnienie alkoholowe, nakłanianie osób uzależnionych od alkoholu do poddania się leczeniu odwykowemu i kierowanie osób wyrażających na to zgodę do właściwych merytorycznie placówek ochrony zdrowia, prowadzenie z osobami zwalnianymi z Izby rozmów profilaktycznych oraz współdziałanie z Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innymi organizacjami i instytucjami, których działalność ma na celu przeciwdziałanie uzależnieniu od alkoholu oraz jego skutkom.

Pojemność Izby wynosi obecnie 33 miejsca. Osoby nietrzeźwe umieszczane są w salach wieloosobowych, wśród których wydzielono sale dla: mężczyzn, kobiet, osób do lat 18. Ponadto, wyodrębniono również pomieszczenia przeznaczone dla osób, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia albo zdrowia lub życia innych osób przebywających w Izbie (odrębne dla mężczyzn i kobiet).

Do Izby przyjmowani są mężczyźni i kobiety z terenu miasta Bielska - Białej oraz gmin, które podpisały stosowne porozumienia z Gminą Miejską Bielska - Białej o świadczenie tego rodzaju usług. W 2009 r. umowy takie podpisane zostały z 64 gminami z 7 powiatów (bielskiego, cieszyńskiego, oświęcimskiego, pszczyńskiego, suskiego, wadowickiego i żywieckiego).

W Izbie zatrudnionych jest 23 pracowników, w tym 15 w części usługowej, w skład której wchodzi: opiekunowie zmiany (4,5 etatu), kierownicy zmiany pełniący jednocześnie obowiązki depozytariuszy (4,5 etatu) i porządkowi (5 etatów). Opiekę lekarską nad pacjentami Izby sprawuje zewnętrzna firma lekarska Medical z Katowic, wybrana w drodze przetargu. W dniu wizytacji w skład zmiany wchodzi: kierownik zmiany pełniący również funkcję depozytariusza, opiekun zmiany, porządkowa, lekarz oraz psycholog – terapeuta, przeprowadzający rozmowy profilaktyczne z pacjentami opuszczającymi Izbę.

Izba podejmuje działania w zakresie profilaktyki przeciwalkoholowej i wczesnej interwencji terapeutycznej. W tym celu w placówce działa Zespół ds. Profilaktyki i Uzależnień, który realizuje zadania określone w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473, ze zm.). W jego skład wchodzi następujące osoby: lekarz dyżurny, instruktor terapii uzależnień, trener pomocy psychologicznej, psycholog kliniczny, pedagog resocjalizacyjny, pielęgniarka, referent ds. kancelarii i współpracy z Gminną Komisją ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Głównym zadaniem zespołu jest przeprowadzanie rozmów interwencyjnych, polegających na: prowadzeniu wczesnej diagnozy, prowadzeniu wczesnej działalności informacyjnej i edukacyjnej, wdrożeniu metod wczesnej diagnozy i krótkiej interwencji wobec pacjentów izby, będących sprawcami przemocy w rodzinie. Z pomocy zespołu profilaktyki może skorzystać każdy pacjent, który po wytrzeźwieniu wyrazi zgodę na indywidualną rozmowę. Rozmowy przeprowadzane są w oparciu o testy, które ułatwiają diagnozowanie pacjenta. Do testów diagnostycznych dodatkowo stosowane są kryteria diagnostyczne, które pozwalają określić stan psychiczny pacjenta po wytrzeźwieniu. Ponadto, każdy pacjent otrzymuje informację na temat miejsc, gdzie może uzyskać pomoc i podjąć leczenie (adresy przychodni leczenia uzależnień, grup AA), a także broszury z zakresu problemów alkoholowych. W 2009 r. działaniami profilaktycznymi objęto 5403 pacjentów, co stanowi 94,8% ogółu doprowadzonych do Izby.

Na uwagę zasługują działania podejmowane przez Izbę wobec małoletnich. W każdy pierwszy poniedziałek miesiąca, w godzinach popołudniowych na terenie Izby prowadzone są spotkania trenera pomocy psychologicznej z dziećmi i ich rodzinami, którzy w miesiącu poprzedzającym spotkanie byli pacjentami Izby. W ocenie pracowników Biura RPO jest to wyraz szczególnej troski o małoletnich i ich problemy.

3. Ogląd Izby.

Budynek Izby połączony jest z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Do dyspozycji Izby pozostaje w całości parter, gdzie znajdują się pomieszczenia

przeznaczone dla pacjentów. Zaś na pierwszym piętrze usytuowano gabinet Dyrektora i pomieszczenia administracyjno – biurowe. Stan budynku zarówno zewnętrzny, jak i wewnętrzny jest bardzo dobry.

Przeprowadzony ogląd pomieszczeń oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły stwierdzić, iż wyposażenie Izby odpowiada przepisom rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2004 r. Nr 20, poz. 192 ze zm.), zwanego dalej rozporządzeniem.

Pokój przyjęć usytuowany jest bezpośrednio przy wejściu. W tym pomieszczeniu pacjenci są przyjmowani do Izby, zmieniają swoją odzież, są badani przez lekarza oraz sprawdza się stan ich nietrzeźwości. Pomieszczenie jest wyłożone białą glazurą, wyposażone w krzesła i leżanki, znajduje się w nim również urządzenie do pomiaru zawartości alkoholu w wydychanym powietrzu (alkomat), nad którym zamieszczono aktualne świadectwo wzorcowania. Na ścianach zawieszono plakaty o tematyce dotyczącej uzależnień, alkoholu, przemocy w rodzinie itp. W widocznym miejscu wywieszono również Regulamin Izby oraz Europejską Konwencję o Zapobieganiu Torturom oraz Nieludzkiemu albo Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu.

Z uwagi na zapewnienie kobietom większej intymności, wszelkie czynności związane z ich przyjęciem do Izby odbywają się w odrębnym pomieszczeniu, tzw. szatni dla kobiet. Wyposażona jest ona w kozetkę, szafki metalowe zamykane na kluczyk oraz regały z odzieżą zastępczą. Czynności związane z przyjęciem kobiet oraz bezpośrednią opieką nad nimi w czasie pobytu w Izbie sprawuje wyłącznie żeński personel lub pracownik medyczny, co wiąże się z tym, że skład zmiany ustalany jest w sposób uwzględniający obecność tych osób.

Ambulatorium jest niewielkim, estetycznie urządzonym pokojem, wyposażonym w kozetkę i biurko. Znajduje się w nim odpowiednia aparatura lecznicza (np. defibrylator) oraz apteczka, której zaopatrzenie w leki jest zgodne z zaleceniami Ministerstwa Zdrowia, zawartymi w rozporządzeniu. Do badań

alkometrem stosowane są wyłącznie jednorazowe ustniki. Z relacji osób pełniących dyżur w Izbie w dniu wizytacji wynika, iż badania osób przyjmowanych najczęściej odbywają się w pokoju przyjęć.

Do dyspozycji zatrzymanych jest również węzeł sanitarno – higieniczny, odrębny dla kobiet i mężczyzn. W ich skład wchodzi natryski, umywalki oraz toalety. Ściany w tych pomieszczeniach wyłożone są glazurą. W dniu wizytacji przy każdej umywalce było mydło oraz ręczniki. Sanitariaty były utrzymane w czystości, ich stan nie budził zastrzeżeń. Dodatkowo, łazienka dla kobiet dostosowana jest do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Sale dla osób zatrzymanych wyposażone są w łóżka z materacami pokrytymi tworzywem nieprzepuszczającym wody i łatwo zmywalnym. Wyodrębniono osobną salę dla małoletnich (3 łóżka) oraz kobiet (6 łóżek). Na uwagę zasługuje dbanie personelu Izby o to, aby w każdej sali, na łóżkach znajdowały się: koc, poduszka i prześcieradło – co oznacza, że każdej osobie zatrzymanej, bez względu na jej stan higieniczny, zapewnione są właściwe warunki. Pomieszczenie przeznaczone dla osób, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia, albo zdrowia i życia innych osób przebywających w Izbie, wyposażone jest w 5 łóżek z pasami, służącymi do czasowego unieruchomienia pacjenta.

Ściany wyżej wymienionych pomieszczeń zostały pomalowane jasną farbą olejną. Są one czyste, bez widocznych uszkodzeń. Nad drzwiami wejściowymi do każdej z sal dla zatrzymanych umiejscowiono zabezpieczony przed uszkodzeniami punkt świetlny, który gwarantuje odpowiednie oświetlenie. Temperatura panująca w opisywanych pomieszczeniach nie wzbudziła zastrzeżeń przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich. Pokoje wyposażono w przycisk instalacji przyzywowej.

W Izbie wyodrębniona została tzw. sala „izolacyjna” (2 łóżka), w której umieszcza się osoby zaniedbane pod względem higienicznym. Należy zaznaczyć, że pacjenci umieszczeni w tej sali (podobnie jak pozostali), otrzymują jednorazową pościel oraz zastępczą odzież do spania. Udzielane są im również podstawowe świadczenia higieniczno – sanitarne.

W Izbie wyodrębniony jest magazyn przeznaczony do przechowywania czystej i brudnej bielizny pościelowej, środków czyszczących i dezynfekujących.

Na korytarzu Izby znajduje się stolik, na którym wystawiona jest woda mineralna, kawa, herbata oraz jednorazowe kubki. Poza tym, każdy pacjent może otrzymać również bułkę i „gorący kubek”. Na ścianach korytarza wywieszono są ulotki na temat instytucji i organizacji pozarządowych świadczących pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom. Osoby opuszczające Izbę zachęca się do skorzystania z porady i rozmowy z psychologiem, który pełni swój dyżur codziennie w godzinach porannych. Do tego celu w Izbie wyodrębniono tzw. gabinet profilaktyki, w którym podczas rozmowy z terapeutą pacjent otrzymuje wszelkie informacje dotyczące leczenia uzależnień. Ponadto, może otrzymać odpowiednie ulotki i broszury.

4. Rozmowy przeprowadzone z zatrzymanymi.

W ramach wizytacji przeprowadzono rozmowy z 2 zwalnianymi z Izby mężczyznami. Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez pacjentów placówki. Wszystkie poruszane w kwestionariuszu zagadnienia zostały ocenione przez pacjentów Izby bardzo pozytywnie. Podczas rozmów indywidualnych przedstawiciele Rzecznika nie odebrali żadnych niepokojących sygnałów.

Przyczyną zatrzymania w obydwu przypadkach był fakt przebywania w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu. Jeden z ankietowanych został zatrzymany i dowieziony do Izby przez Straż Miejską, drugi zaś nie pamiętał okoliczności zatrzymania oraz przebiegu zdarzenia. Czas pobytu ankietowanych pacjentów w Izbie nie przekraczał 24 godzin. Respondenci nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń co do postępowania funkcjonariuszy podczas zatrzymania i transportowania oraz sposobu traktowania przez personel Izby podczas pobytu w niej.

Warunki bytowe Izby zostały dobrze ocenione. Pacjenci wskazali, że w placówce nie ma żadnych trudności w otrzymaniu odzieży zastępczej, a także napojów gaszących pragnienie. Nie zgłoszono uwag dotyczących możliwości wezwania w razie potrzeby pracownika Izby. Według rozmówców personel Izby kilkakrotnie w ciągu nocy kontrolował, co się dzieje w sali. Nie odnotowano również zarzutów w zakresie prawidłowości postępowania z depozytem.

Ponadto, jedna osoba wskazała, iż podczas pobytu w Izbie była badana przez lekarza, zaś drugi mężczyzna nie pamiętał, czy po przyjęciu do Izby został poddany badaniom lekarskim.

Wobec żadnego z rozmówców nie stosowano środków przymusu bezpośredniego.

Jeden mężczyzna stwierdził, iż nie został poinformowany o możliwości złożenia zażalenia na zasadność i legalność doprowadzenia do Izby.

7. Wnioski.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwalają uznać, iż w Izbie Wytrzeźwień w Bielsku - Białej przestrzegane są prawa osób doprowadzonych tam w celu wytrzeźwienia.

Pomieszczenia Izby są zadbane, utrzymane w czystości, zapewniają bardzo dobre warunki bytowe. Poza tym, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich nie stwierdzili występowania czynników, które mogą prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania umieszczonych w Izbie osób.

Analiza dokumentacji oraz rozmowy z przebywającymi w Izbie osobami, pozwalają uznać, iż umieszczeni tam pacjenci traktowani są z poszanowaniem godności ludzkiej.

Mając na uwadze poczynione ustalenia nie stwierdzono zatem potrzeby formułowania jakichkolwiek zaleceń. Funkcjonowanie placówki oceniono bardzo pozytywnie.